

MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA PEDAGOGIKY

Předmět: Základy pedagogické metodologie (JS 2003/ 04,
přednáška)

Vedoucí výzkumného šetření: Mgr. Kateřina Vlčková, KPd PdF MU

Datum: 28. července 2004

Paměťové strategie učení se cizích jazyků

Zpráva z výzkumu na gymnáziu v Jevíčku

*Výzkumné šetření bylo prováděno v rámci fakultního projektu pro rok 2004 v kategorii B: **Strategie učení cizím jazykům jako východisko efektivního učení cizím jazykům** (deskriptivně-relační výzkumné šetření), hlavní řešitel: Mgr. Mgr. Kateřina Vlčková (KPd PdF MU), č. projektu 21/04, č. zakázky3020*

Výzkum prováděly a vypracovaly:

Veronika Schwarzová , učo 104273, OV + RV, 1. roč.

Irena Onderková, učo 105074, OV + RV, 1. roč.

Markéta Pajerová, učo 123706, OV + RV, 1. roč.

OBSAH

Úvod.....	3
Metodologie.....	4
Výsledky a interpretace výsledků.....	5
Závěr.....	11

Úvod

V dotazníku jsme se zaměřily na paměťové strategie učení se cizímu jazyku ve třetích ročnících na gymnáziích. Zkoumaly jsme, jakým způsobem se žáci učí, jak často a s jakou intenzitou. Zajímalo nás, jakým jazykům dávají žáci přednost, jak dobře jej ovládají a do jaké míry ho dovedou využít a také jaké metody využívají pro snadnější zapamatování a uchování si daných slovíček aj.

Myslíme si, že tento dotazník napomohl žákům uvědomit si jejich vztah k jazykům a k tomu, aby si ujasnili v jakých oblastech jsou slabí a naopak v čem by se ještě mohli více zdokonalit. Také jsme se shodli na tom, že tato činnost, tj. zjišťování schopností žáků v jazycích, byla zajímavá a poučná i pro nás.

Metodologie

Výzkum byl proveden formou dotazníku na gymnáziu v Jevíčku u studentů 3. ročníků. Výzkumu se zúčastnilo 60 žáků (14 chlapců, 46 dívek), ze tříd: 3B, 3A, septima. Výsledky jsme zpracovaly do tabulky, která obsahuje mimo jiné název školy, pohlaví, ročník, dobu studia jazyka, atd.

Obsah dotazníku:

Dotazník byl rozdělen na dvě hlavní části. V první části se žáci zaměřili na vyplňování základních údajů, př. jak byli ohodnoceni na konci školního roku, který jazyk upřednostňují a z jakého důvodu, jaké metody k učení využívají aj. Druhá část se skládá ze sedmi podčástí (A – G), kdy každá obsahuje různý počet otázek zaměřující se na různou problematiku učení se cizímu jazyku.

Způsob hodnocení:

Žáci zapisovali své názory do odpovědního archu pomocí šesti – škálové stupnice: 1 – nikdy, téměř nikdy, 2 – občas, obvykle ne, 3 – někdy, půl na půl, 4 – často, obvykle ano, 5 – vždy, téměř vždy, N – nevím, nedovedu posoudit.

Výsledky a interpretace výsledků:

Tabulka paměťových strategií:

Číslo otázky	Odpovědi studentů					
	nikdy	občas	někdy	často	vždy	nevím
1.	14	23	14	4	3	1
2	26	12	9	9	3	0
3	3	6	21	20	8	0
4	18	13	17	9	2	0
5	3	10	6	26	14	0
6	12	8	13	19	7	0
7	33	10	4	3	0	1
8	31	9	5	9	4	1
9	35	14	7	3	0	0
10	17	17	17	7	1	0
11	2	5	10	19	14	0
12	8	18	19	13	2	0
13	8	17	11	16	6	1
14	38	15	1	3	1	1
15	44	9	3	2	0	1

Interpretace výsledků:

1. Když se učím nové slovíčko, umístím ho do skupiny jiných slov, které jsou nějakým způsobem podobná.

Na tuto otázku odpovědělo 14 žáků, že když se učí nová slovíčka, nikdy je nezařazují do skupiny jiných slov. 23 jich odpovědělo, že občas nová slovíčka zařazují do skupin podobných slov, 14 někdy, 4 často a 3 téměř vždy. A jeden žák neznal odpověď na tuto otázku.

Podle nás je výhodné učit se nová slovíčka tímto způsobem. Lépe si tím usnadníme zapamatování a zařazení slov do kontextu.

2. Když se učím něco nového, propojuji to s tím, co již znám

Zde 26 žáků odpovědělo, že nikdy, 12 občas, 9 někdy, 9 často, 3 vždy. Poslední možnosti nikdo nevyužil. Z toho vyplývá, že většina žáků nedokáže propojit neznámá slovíčka s těmi, které znají.

Myslíme si, že toto není špatný postup, neboť propojováním dochází k lepšímu a hlubšímu zapamatování, nežli učením se samostatným slověům.

3. Učíme se s kontextu

Na tuto otázku odpověděla většina, že se učí v kontextu buď často nebo někdy. Naopak málo žáků se přiklánělo k odpovědi *nikdy*.

Tento způsob učení napomáhá k lepšímu zapamatování. Spojování slov do větných celků a spojení je dobré pro lepší uchování a pochopení mnohých pojmů, které mohou mýt třebas i více významů. Opakování si nahlas může napomáhat k lepší výslovnosti a v budoucnu k lepšímu projevu.

4. Nové slovíčko si zapamatuji, když si ho představím nebo nakreslím

9 žáků se přiklonilo k odpovědi *často*, avšak je zajímavé, že 18 žáků se naopak přiklonilo k odpovědi *nikdy*. Zde je zřejmé, jak každý z nás preferuje odlišné metody pro snadnější zapamatování.

I tento způsob vštípení si do paměti nová slovíčka, může být pro některé velmi účinný a naopak pro někoho zcela nepřijatelný. Kreslení si obrázků ve spojení se slovíčky, může napomoci k rozšíření obrazotvornosti a fantazii a usnadnit jejich vybavení.

5. Nové slovíčko si zapamatuji, když si představím, kde jsem ho poprvé viděla nebo slyšela

Na tuto otázku většina odpověděla, že často si vybavují slovíčka ve spojení s něčím, co již dříve viděli či slyšeli. Pouze 3 žáci odpověděli *nikdy*.

Myslíme si, že tato metoda je osvědčená a spolehlivá, neboť díky tomu se všechna slovíčka nemusíme učit automaticky nazpaměť. Proto je dobré, když učitelé se žáky hodně konverzují a čtou různě zajímavé články, které tomu napomohou.

6. Vizualizují si grafickou podobu slova v mysli

Vizualizaci využívá často 19 žáků, 13 někdy a 12 nikdy.

Tato tzv. pomůcka může napomoci k vybavování si slov jak se píše, avšak již více problémů pak může způsobit ústní projev, který se odrazí na špatné výslovnosti.

7. Vytvářím si pojmové mapy

Převážná část žáků se přiklonila k odpovědi *nikdy*. Z toho tedy vyplývá, že většina žáků strategie vytváření si pojmových map nevyužívá.

8. K zapamatování slova používám kombinace zvukové a vizuální představy

31 žáků tento způsob zapamatování téměř nikdy nevyužívá. Pouze 9 žáků odpovědělo, že používá kombinace zvukové a vizuální představy *často* či *občas*.

Tento způsob vštípení si do paměti nová slovíčka může hodně usnadnit práci. Avšak již v předchozích otázkách jsme si mohli povšimnout, že tuto schopnost vybavení si slovíček, za pomoci fantazie, žáci spíše nevyužívají,

avšak si myslíme, že si neuvědomují, jak dobrá by to mohla být pro ně pomůcka .

9. K zapamatování nových slov používám rýmů

Velké množství žáků se přiklonilo k možnosti *nikdy*. Avšak také stojí za povšimnutí, že z dotazovaných žáků se nikdo nepřiklonil k odpovědi *často*.

Tato metoda může mnohým žákům spíše učení zkomplikovat nežli ulehčit. Méně zdatným žákům se pak mohou slovíčka navzájem zaměňovat a mohou se jim plést s těmi přirovnanými. Proto se domníváme, že tato metoda není zrovna vhodná pro začínající žáky.

10. Nové slovíčko si zapamatuji tak, že si spojím jeho výslovnost s výslovností slova již známého

U této otázky bylo překvapivě množství odpovědí velmi vyrovnané. 17 žáků se shodlo na odpovědi, že tuto strategii nikdy nepoužívají, obvykle nepoužívají, nebo používají pouze někdy. 7 žáků ji používá často a pouze 1 žák odpověděl, že ji využívá vždy.

Z tohoto zjištění vyplývá, že žáci téměř nevyužívají této metody k zapamatování nových slov. Myslíme si, že toto pravidlo by mohlo někdy žákovi způsobit potíže. A to v případě, když se slovíčka vyslovují podobně, nebo dokonce stejně, ale znamenají něco zcela rozdílného. V takovýchto případech by nebylo moudré doporučit toto pravidlo.

11. Když se učím nové učivo, často si ho opakuji

Nová slovíčka si opakuje většina žáků, pouze 2 dotazovaní odpověděli nikdy. Potěšilo nás, že 14 žáků se vyjádřilo, že si vždy nová slovíčka opakují, protože jim to velmi pomáhá usnadnit zapamatování.

Podle nás je velmi správné, že žáci tuto metodu tak hojně využívají. Vždyť se říká, že opakování je matka moudrosti. A my s tímto názorem zcela souhlasíme.

12. Vracím se k věci, které jsem se učila mnohem dříve, abych si osvěžila paměť

K této otázce se vyjádřilo 8 žáků, že tohle nikdy nedělají, 18 žáků občas. 19 žáků řeklo, že tuto radu někdy používá, někdy ne, a 13 žáků ji prý používá často. Jen 2 žáci odpověděli vždy.

Tyto výsledky nás nikterak nepřekvapily, přesto nás potěšilo, že většina žáků se aspoň občas vrací ke starším látkám a připomíná si polozapomenutá fakta. Víme, že tento způsob učení je časově dosti náročný, což mladým lidem často nevyhovuje, ale má delší časový efekt, nežli učení se jednotlivých slovíček bez předchozí návaznosti. Proto tuto radu vřele doporučujeme občas zkusit.

13. Když se učím něco nového, plánuji si opakování tak, že první opakování následují těsně po sobě, a pak zvětšuji časové intervaly dalších opakování

Zde dopadly odpovědi podobně jako u předchozí otázky, tedy většina se shodla na tom, že to někdy takhle dělají. 6 žáků se vyjádřilo, že se tak učí vždy, a naopak 8 žáků, že nikdy. I tato rada je podle nás přínosná.

14. Nové slovíčko nebo frázi si fyzicky ztvárním

Velká část žáků odpověděla, že takto se rozhodně neučí. 15 žáků připustilo, že to někdy zkusilo. Ostatní hodnoty jsou zanedbatelně malé.

Myslíme si, že tento výsledek ovlivnil především věk žáků. Na otázky odpovídali žáci, kteří budou příští rok skládat zkoušku dospělosti, tedy maturitu, proto pro většinu z nich byla tato otázka spíše úsměvná. Ale

domníváme se, že pro žáky na základní škole, kteří začínají s jazykem, je nadmíru vhodná.

15. Používám kartičky s novým slovem na jedné straně a jeho definicí nebo jinou informací na druhé straně

Také na tuto otázku zazněla téměř jednoznačná odpověď. Pro učení se cizímu jazyku kartičky s novým slovem nikdy nepoužilo 44 žáků ze 60 dotázaných.

Dá se říci, že takovýto výsledek jsme u této otázky očekávaly. Podle nás tato metoda není špatná, pouze se hodí pro žáky na základní školu, ne pro nadcházející maturanty.

Závěr

Tento výzkum na nás velice zapůsobil, proto jsme byly rády, že jsme se ho mohly zúčastnit. Nejvíce nás zaujala první část výzkumného šetření, tedy paměťové strategie, které jsme se poté věnovaly. Po zhodnocení výsledků nás trochu zklamalo zjištění, že se v této oblasti moc nezměnilo od doby, kdy jsme byly my na místě dotázaných. Žáci neumí používat, nebo dokonce neznají, mnohé paměťové strategie, které by jim ulehčily zapamatování, a tím následně i zpříjemnily celý průběh učení se cizímu jazyku. Bohužel, se žáci často učí nová slovíčka samostatně bez kontextu, nepropojují je s těmi, které již znají, nevytváří si pojmové mapy ani grafickou podobu slova v mysli a jiné účelné metody. Snad jedinou metodou, kterou žáci hojně využívají, je časté opakování nových slov.

Proto bychom chtěly apelovat na učitele cizích jazyků, jelikož jsou to právě oni, kdo buď dokáže nebo nedokáže upoutat a stimulovat pozornost i případný zájem žáka o daný předmět. Myslíme si, že už přístup učitele k dané problematice je zásadní a to v tom, že velkou měrou ovlivňuje tento zájem i přístup žáka k učivu. Učitelé by měli motivovat žáky nejen svým vystupováním v průběhu hodin cizího jazyka, ale měli by obohatit výuku i o videonahrávky, magnetofonové pásky, či o fotografie z dané země. Žákům se tím usnadní vstup do nového jazyka, poznají památky i kulturu dané země. Ještě přínosnější pro žáky jsou výměnné pobyty, kdy se žáci učí cizí jazyk přímo v dané zemi, kde jsou novými slovy obklopeni ze všech stran.

Také si myslíme, že by se učitelé měli zajímat nejen o to, kolik se toho žák naučí, ale také o to, jakým způsobem se učí cizí slova. Jinými slovy, měli by věnovat větší pozornost paměťovým strategiím. Vždyť někteří žáci mají horší prospěch jenom proto, že

se neumí učit cizí slovíčka. A jak jsme z našeho výzkumu zjistily, jich není zase tak málo.